

MILLIY QIMMATLI QOG‘OZLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISH ORQALI O‘ZBEKISTON KAPITAL BOZORINI MUSTAHKAMLASH ISTIQBOLLARI

Solijonov Muhammadaziz Shokirjon o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Milliy qimmatli qog‘ozlar bozorini rivojlantirish orqali O‘zbekiston kapital bozorini mustahkamlashda zamonaviy moliyaviy texnologiyalardan foydalangan holda ko‘plab moliya bozori instrumendan foydalanish uchun yetarli darajadagi huquqiy asos yaratilgan bo‘lib, bunda aholimizning turmush darajasi, yashash tarzi, urf-odatlar, qadriyatlarimizga mos kelishi ham muhim rol egallaydi va bu orqali iqtisodiyotda bo‘sh turgan pul mablag‘larini moliya bozoriga jalb etishning istiqbolli imkoniyati mavjud.

Milliy qimmatli qog‘ozlar bozorini rivojlantirish orqali O‘zbekiston kapital bozorini mustahkamlashda Korporativ boshqaruv ham alohida ahamiyat kasb etadi. Korporativ boshqaruv e‘tibor talab qiluvchi murakkab jarayon ekanligini inobatga olgan xolda ta‘kidlash mumkinki, aksionerlik jamiyatidagi qatnashchilarning faoliyat jarayonida vujudga kelishi mumkin bo‘lgan turli xil ziddiyatli vaziyatlarni xal etish uchun korporativ hamjamiyatning barcha ishtirokchilari o‘rtasida kelishuvlar mexanizmini shakllantirish alohida ahamiyatga molikdir.

Milliy qimmatli qog‘ozlar bozorini rivojlantirish orqali O‘zbekiston kapital bozorini mustahkamlashda Xalqaro tajribani o‘rganib chiqqan holda aytish mumkinki, Milliy qimmatli qog‘ozlar bozorini rivojlantirish orqali kapital bozorini mustahkamlashda, mamlakat ichida harakatda bo‘lgan sarmoya strategik jihatdan to‘g‘ri va oqilona tashkil etilgan mexanizmlar bilan o‘zaro birdamlikni tashkil etgan holatda davlat tashkilotlari bilan bir maqsadda harakat qilsa kelgusida yuksak marralarga erisha olishi hamda bu orqali milliy qimmatli qog‘ozlar bozorining xalqaro miqyosdagi raqobatbardoshligiga erishish mumkin.

Mamlakatimizda Kapital bozorining tarkibiy qismi sifatida milliy qimmatli qog‘ozlar bozorining joriy holatini tahlil qilish orqali quyidagi taxlil natijalarga kelindi:

- kapital bozorida ishtirok etuvchi banklarining davlat hamda boshqa moliya institutlari orqali tartibga solish mexanizmini zamonaviy moliyaviy texnologiyalardan foydalangan holda yanada rivojlantirish maqsadga muvofiq hisoblanadi;

- tijorat banklarining kapital bozorida olib borayotgan passiv hamda aktiv operatsiyalarini yanada jonlantirish kerak;

- tijorat banklarning kapital bozorida investitsiya, qimmatli qog‘ozlar chiqarish shuningdek, dividend siyosatlarini yanada takomillashtirish lozim;

- tijorat banklari kapital bozorining professional ishtirokchisi ko‘rinishidagi faoliyatini yanada jonlantirishning istiqboli mavjud;

- tijorat banklarida korporativ boshqaruv va menejment masalalarini xorijiy tajribadan foydalangan holda yanada takomillashtirish lozim;

- tijorat banklarning kapital bozorida faoliyati samaradorligini oshirishning yuqori potentsiali mavjud.

Yuqorida keltirilgan xulosalar orqali mamlakatimizda faoliyat ko'rsatayotgan banklar ishtirokini kapital bozorida yanada jonlantirishda asosiy jihat sifatida quyidagilarni sanab o'tish mumkin:

-mamlakatimizda faoliyat ko'rsatayotgan banklarning kapital bozorida ishtirokining huquqiy hamda normativ asoslarini yanada mustahkamlash;

-banklarda korporativ boshqaruv mexanizmlarini hamda samarali menejment tizimini yanada takomillashtirish.

Yuqorida o'rganib chiqilgan masalalardan kelib chiqib, Milliy qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirishdagi muammolarni hal qilish yo'llarisifatida quyidagilarni ko'rsatib o'tish mumkin:

-Milliy qimmatli qog'ozlar bozorini xalqaro standartlarga muvofiq ravishda tartibga solish

-Milliy qimmatli qog'ozlar bozorida yangi moliyaviy texnologiyalardan foydalanish imkoiyatlarini ko'rib chiqish

-Milliy qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilarining va investorlarning manfaatlarini himoya qilishdagi qonunchilik bazasini yanada takomillashtirish;

-Xalqaro standartlar talablariga muvofiq qimmatli qog'ozlar bozorini yanada erkinlashtirish;

-Milliy qimmatli qog'ozlar bozor barqarorligi va kapitallashuv darajasini oshirish;

-Davlat tomonidan ipoteka obligatsiyalarini muomalaga chiqarish;

-O'zbekistondagi aksiyadorlik jamiyatlari qimmatli qog'ozlari savdosini ikkilamchi bozorlarga yo'naltirish

-O'zbekiston Respublikasida ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozorini xalqaro tajribadan kelib chiqqan holda takomillashtirish;

- O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan tijorat banklari tomonidan qimmatli qog'ozlarni savdoga chiqarishga oid jarayonlarni yanada takomillashtirish;

-investitsion jozibadorlikni oshirish maqsadida korporativ tuzilmalar tomonidan to'lanadigan dividendlarga turli yutuqli o'yin yoki bomuslar berish tizimini ishlab chiqish. Ushbu jihat ko'plab kichik investorlarda Milliy qimmatli qog'ozlar bozoriga bo'lgan qiziqishni uyg'otadi;

-hozirda amalda bo'lib turgan moliyaviy hisobotlardan investorlarning foydalanishi imkoniyatining cheklanganini hisobga olib jahon tajribasini o'rgangan holda barcha uchun qulay bo'lgan moliyaviy hisobotlar mexanizmini ishlab chiqish. Joriy moliyaviy hisobotlarni takomillashtirish korporativ boshqaruvning muhim qismi bo'lgan korporativ nazoratning samarali tashkil etilishini ta'minlaydi.

-korporativ boshqaruvni tizimli tarzda takomillashtirish zarurati paydo bo'lmoqda. Bunga esa, korporativ strategiyani samarali tashkil etish, korporativ

madaniyatni shakllantirish, moliyaviy va axborot aniqligini ta'minlash, aksiyadorlar manfaatlarini himoya qilish, boshqa qimmatli qog'ozlar huquqlarini himoya qiluvchi qonunchilik ba'zasini mustahkamlash orqali erishish mumkin.